

IFLA-kokoukset 2022

IFLA WLIC -konferenssi järjestettiin Dublinissa 25.7.-28.7.2022. Konferenssi oli normaalia lyhyempi ja suppeampi [tarjonnaltaan](#). Alla muistiinpanoja metatietoon liittyvien jaostojen ja työryhmien kokouksista sekäluentotilaisuuksista.

Cataloguing sectionin (CAT) kokous

IFLAn ylläpitämä [MulDiCat](#)-sanasto on uudistumassa ja laajentumassa. Uusi versio julkaistaan käynnissä olevan kommentointikierroksen jälkeen tämän vuoden loppupuolella.

Cataloguing sectionin puheenjohtaja Vincent Boulet on ollut yhteydessä IFLAn uudehkoon [Wikidata-työryhmään](#). Vincent odottaa (edelleen) yhteydenottoa työryhmästä keskustellakseen sen toiminnan edistämisestä ja aseman määrittämisestä osaksi metadatajaostojen verkostoa.

Kansainväliset kuvailun periaatteet ([International Cataloguing Principles](#)) ovat uudistumassa. ICP-työryhmä esitti kokouksessa uudistamissuunnitelmansa, joka sai hyväksynnän. Kommentteja uudistamissuunnitelmaan:

- Linked data -osioon on laitettava maininta pysyvien tunnisteiden järjestelmistä (persistent identifier systems)
- ICP:n näkyvyyttä IFLA-standardien joukossa on parannettava
- ICP:n nimi on ehkä muutettava vähemmän luettelointiin viittaavaksi, sillä ICP tulee käsittelemään metatiedon periaatteita eikä niinkään enää luettelointia
- ICP:n on pysyttävä kirjastoissa (ei muita muistiorganisaatioita mukaan) ja periaatteissa (ei sääntömäisiä asioita mukaan)
- ICP-työryhmän on vielä mietittävä tarkemmin abstraktiotaso periaatteille: esim. puhutaanko tietueista vai datasta, aineistoista vai entiteetistä
- ICP:n on sisällytettävä "mission statement" periaatteiden merkityksen määrittelemiseksi
- Myös ICP:n historia on tuotava lyhyesti esiin

Metatietokirjastonhoitajien pätevyyttä määrittelevän työryhmän (Key-competencies for metadata librarians) julkilausuma (white paper) tulee viivästymään vuoden 2022 loppuun. Pätevyysvaatimusten määrittelyn lisäksi white paperiin sisällytetään tarvittavan koulutuksen määrittely. Työryhmä tekee yhteistyötä IFLAn Education and training sectionin kanssa.

[Metadata newsletter](#) jatkaa PDF-muotoisena, sillä IFLA ei salli sen muuttamista aidoksi verkkolehdeksi (jostain syystä). Kaikki IFLA-julkaisut sijaitsevat nykyään IFLAn keskitetyssä julkaisuarkistossa, jossa julkaistut aineistot linkitetään jaostojen verkkosivujen resources- ja news-osioihin. Newsletterin toimittajat miettivät vielä, poistetaanko lehden kaikki numerot listaava [verkkosivu](#) Cataloguing sectionin verkkosivustolta, mikä johtaisi lehden arkiston hajaantumiseen/katoamiseen.

Bibliography sectionin (BIB) kokous

Kokouksessa oli paikalla vain vähän jaoston jäseniä, joten päätöksiä yhteisistä asioista ei pystytty tekemään. Monien asioiden käsittely siirrettiin syksyn ensimmäiseen online-kokoukseen, jossa on riittävä edustus.

Jaosto julkaissut päivitetyn version dokumentista [Common practices for national bibliographies in the digital age](#). Dokumenttiä käsitellään konferenssin työpajassa.

Share-VDE-verkoston [kansallisbibliografiatyöryhmän](#) toiminnasta halutaan raportti seuraavaan IFLAn metadata newsletteriin. Työryhmän tavoitteena on tukea kansallisbibliografioiden muuntamista linkitetyksi dataksi.

Subject access and analysis sectionin (SAA) kokous

Kokouksessa keskittyttiin lyhyisiin raportointeihin eri työryhmiltä:

- [Genre/form working group](#) kertoi toukokuun webinaarista [Fascinating Facets](#)
- Uusi työryhmä KOS (Knowledge organisation systems) kertoi toiminnastaan (ei vielä verkkosivuja)
- [TESA](#)-ryhmä on kartoittanut eri maiden ja organisaatioiden sisällönkuvailun osaamisvaatimuksia

Advisory committee on standard -ryhmän kokous

IFLA-standardien luontia ja ylläpitoa ohjeistava [manuaali](#) on päivitettävänä.

[Lidatec](#)-työryhmä (Linked data technical sub-committee) on päivittää edelleen IFLAn nimialueita. Nimialueiden ylläpito ja standardien muutosten dokumentointi tarvitsee jatkuvan rahoituksen, jonka anomista työryhmä selvittää.

[BCM](#)-työryhmä (Bibliographic conceptual models) viimeistelee LRMoo:n eli kirjastojen LRM-käsitelmän (Library Reference Model) ja museoiden Cidoc-CRM-käsitelmän yhteensulamaa.

[ISBD](#)-kuvailusääntöjen uusi versio on julkaistu viime vuonna.

Cataloguing section edustajat tekivät (kirjallisen) esityksen komitealle IFLA-standardien ja muiden standardien yhteentoimivuuden edistämiseksi:

- Tarkoituksena lisätä luetteloiden tietoisuutta IFLA-standardeista ja muista standardeista
- IFLAn MulDiCat-sanasto ja sen mappaukset voisivat toimia standardien yhteentoimimattomuuden esiintuojana
- Esityksessä ehdotettiin väliaikaisen työryhmän perustamista tekemään kehittämissuunnitelman metadastandardien koordinoinnin parantamiseksi.
- Komitea hyväksyi ehdotuksen väliaikaisesta työryhmästä ja pyysi työryhmää laatimaan suunnitelman seuraavaan IFLA WLIC -konferenssiin mennessä. Komitea tekee työryhmästä terms of reference -määrityksen, joka kertoo, mikä on työryhmän tehtävä, tavoite ja konkreettinen tulos.

Komitean roolin yleistä kommentointia:

- Pitäisikö komitean jatkossa huomauttaa työryhmille/jaostoille, jos jokin standardi ei kehity samaan suuntaan tai samaan tahtiin muiden standardien kanssa?
- Mikä olisi marssijärjestys standardien välillä muutostilanteessa?

Bibliographic conceptual models -työryhmän kokous

LRMoo-käsitelmällä on valmistunut, mutta sitä ei vielä ole hyväksytty virallisesti.

LRMoo on

- FRBRoo:ta kompaktimpi ja siistimpi:
- WEMI-entiteetit on liitetty tapahtumaan/tekemiseen
- Sisältää 17 luokkaa ja yli 30 ominaisuutta
- Ylin luokka on propositional object, jonka alla on informational object
- Agent-entiteetti on korjattu actor-entiteetillä
- LRMoo:n luokat ja ominaisuudet ovat joko Cidoc-CRM:n vastaavia tai LRM:ään perustuvia luokkia/ominaisuuksia
- Mappaussuhteet LRM:n ja Cidoc-CRM:n välillä ovat pääsääntöisesti yhden suhde yhteen. Myös joitakin narrower mappauksia on mukana

Myös LRM:ää kehitetään:

- Päivitettävien aineistojen ratkaisuja mietittävä
- Aggregaatteihin pyritään saamaan yksinkertaistettu malli
- Sarja-aineistojen mallinnusta on parennettava
- Ominaisuuksiin materiaalityyppi, kohderyhmä ja käyttöympäristö suunnitellaan sekä laajennuksia että tarkennuksia
- RDA:ssa on jo ratkaistu monet LRM:n soveltamiseen liittyvät ongelmat
- Todettiin, että RDA:n kansainvälisen verkoston (RSC) ja IFLAn Cataloguing sectionin on oltava enemmän yhteydessä toisiinsa
- LRM:ssä ei pidä yrittää ratkaista sääntötyyppisiä asioita

Ranskan kansalliskirjasto sai sisällytettyä aihe- ym. sanastot LRM:ään pohjautuvaan tietomalliinsa luomalla RES-entiteetille alaluokan, johon pystyivät luomaan suhteen nomen-entiteetistä. RESin alaluokan instansseille määriteltiin sanastoissa tarvittavia narrower/broader-suhteita.

Lidatec-työryhmän (Linked data technical sub-committee) kokous

Työryhmä hallinnoi nimialueita ISBD, LRM, Unimarc ja MulDiCat. Standarditekstit toivottiin muutettavan PDF:stä interaktiivisempaan ja jatkuvan päivittämisen sallivaan formaattiin, jotta nimialueiden ja standardien päivittämisprosessi olisi joustavampi ja linkityksiä muihin standardeihin olisi helpompi tehdä. Mm. yhteyttä IFLA-standardien ja ISO-standardien välillä pyritään lisäämään.

[IFLAn nimialueita](#) voi käyttää ilmaiseksi ja vapaasti. Nimialueet ovat pysyviä, IFLAn ylläpitämiä. Nimialueet-sivulla julkaistaan linkit IFLAn hyväksymiin mappauksiin.

Lidatec on laatimassa suositushjetta nimialueiden päivittämiseen (Guidelines for maintaining and documenting IFLA vocabularies by Lidatec). Suositushjeen ja Standards manualin pitäisi olla samansuuntaiset.

Quality Control for Metadata: What Does it mean? (CAT sectionin tilaisuus)

Lyhyet esitykset

- Sloveniasta:
 - Metatietojen laadun parantamiseen pyritään etsimällä eroavuuksia metatiedoista
 - Erot syntaksissa on helppo saada tarkistettua, mutta semanttisten virheiden tarkastaminen ja hyväksyttävän virhemarginaalin määrittely vielä kehitteillä. Marginaaliksi ehdotettu 20 prosenttia.
 - Systemaattisten tarkastusten lisäksi tehty manuaalisia korjailuja päivittäin vuosina 2015-2020
- Kiinasta,;

- Keskittyminen laadun määrittelyyn loppukäyttäjän näkökulmasta: asiakasliittymä antaa ensin quick view:n metatietoon, toisella välilehdellä tarkemmat tiedot
 - Runsaita, laadukkaita metatietoja pidetään itsestään selvyytenä, jotta voidaan tuottaa erilaisia näkymiä loppukäyttäjälle
- Cambridge University pressistä:
 - Hyödynnetään kustantajan ennakotietoja ja Library of Congressin tietueita e-kirjojen metatietojen luonnissa
 - Isojen välittäjien kesken on sovittu tietystä metatiedon laatutasossa
- Belgian kansalliskirjastosta:
 - ISNI-tunniste edellyttää tiettyjen metatietoelementtien tallentamista, ja metatietojen siivoamista ennen niiden lähettämistä kansainväliseen ISNI-tietokantaan
 - ISNI nopeuttaa toimijatietojen luomista, kun ISNI annetaan osana vapaakappaleprosessia

Paneelikeskustelu metatietojen laadusta:

- Samojen kansainvälisten standardien noudattaminen tärkeää
- Luetteloihilla on oltava riittävä koulutus
- FAIR-periaatteiden noudattaminen tukee laatua
- Pyritään riittävän hyvään
- Valitaan, mikä kokoelmista on se, joka kuvaillaan parhaiten
- Tehdään kerralla hyvää metatietoa, sillä jälkeinpäin korjaaminen kallista

Agile in Libraries: Methods and Tools for Project Management, Collaboration and Innovation (IT sectionin ja SAA sectionin tilaisuus)

Yleisiä esittelyjä ketteryyden käytöstä organisaatioissa ja projekteissa:

- Ketteryyden menetelmä jo yli 20 vuotta vanha
- Sisältää 4 arvoa ja 12 periaatetta
- Nopeuttaa muutokseen sopeutumista, IT-muutosten sopeuttamista toimintaan ja markkinointia
- Ketteryyttä voi soveltaa organisaation eri yksiköissä eri painotuksin
- Ketteryys korostaa asiantuntijoiden autonomisuutta ja dokumentoinnin tärkeyttä työprosessin seuraamiseksi
- Joustavuutta ilman kontrollin menettämistä
- Scrum on viestintää tukeva väline
- Kanban liittyy visualisointiin

OCLC Industry Symposium

OCLC:n tuotteiden esittelyn lisäksi muutamia esiinnostettuja asioita:

- Kirjastot ovat luotettavia ja laatuvarjoja suurien datamassojen ekosysteemejä
- Wikidata täydentää kirjastojen dataa
- Worldcatissa keskeiset entiteetit ovat creative works and persons
- Worldcat toimii datan aggregoijana: poimii tietoa mm. VIAFista
- Jokainen entiteetti toimii tulokulmana knowledge graphiin
- OCLC:n tuleva tuote on Meridian, joka on entiteettien hallintatyökalu, jossa on underlying APIs

National Bibliographies Today: Common Practices, Shared Perspectives (BIB sectionin tilaisuus)

Päivitetyt [Common practices for national bibliographies in the digital age](#) -ohjeistuksen käsittely lyhyenä alustuksena ja työpajana:

- Alustus:
 - Ei enää suositusta tai ohjeistusta vaan vain yleiset käytännöt
 - Työpajajaksossa keskustellaan, mitä ohjeistuksesta puuttuu, miten ohjeistus soveltuu omaan käytäntöön, onko UBC-ajattelu (Universal bibliographic control) vanhentunut, mitkä ovat suurimmat haasteet nykyään ja miten kansalliskirjastoja selviävät hengissä
- Työpajakeskustelut:
 - Kansalliskirjastoja (KB) on vaikea yksiselitteisesti määritellä, sillä vapaakappalelait ovat erilaiset eri maissa
 - KB on jotain kulttuurinheijastuman ja julkaisuluettelon väliltä
 - BIB sectionin ylläpitämä NB registry sisältää vain perustiedot eri maiden kansalliskirjastoista. Tarvittaisiinko kansalliskirjastojen kiinteämpi verkosto, joka mahdollistaisi julkaisun kuvailun vain kerran ja metatietojen kopioinnin tietokannasta toiseen
 - Ei ole realistista tavoitella kaikkien kansakunnan julkaisujen kuvailua
 - On päätettävä, pohjaako KB maantieteeseen vai kansallisuuteen vai molempiin
 - On lisättävä yhteistyötä kustantajien kanssa
 - Kattavuus on tärkeämpää kuin laatu: parempi olla kaikista julkaisuista edes jotain metatietoa kuin vain hyvää metatietoa joistakin julkaisuista
 - Linkki digitaalisiin julkaisujen auttaa tiedonhakijoita identifioimaan aineiston vaikka metatiedot olisivat puutteellisia
 - "Auktorisoidut" metatiedot ja tunnisteet ovat tärkeitä tiedonhaukselle kannalta
 - KB:n täytyy tuottaa parempaa metatietoa kuin muiden kirjastojen
 - Koodaajat voivat auttaa tulevaisuudessa tuottamaan metatietoja tehokkaammin

Semantic Shift and Knowledge Organisation Systems (SAA sectionin tilaisuus)

Lyhyet esitykset

- Kroatiasta:
 - Luokitus on keinotekoinen kieli, joka laajennetaan erikoistamalla tai yleistämällä luokkia tai metaforilla
 - Luokitusmuutokset ovat analogisia, metanyymisiä, jakautumisia tai yhdistymisiä
 - UDC-luokituksessa 34 % on pysynyt muuttumattomana

- OCLC:stä:
 - DDC-luokitus on jatkuvassa uudistamisprosessissa
 - Kun DDC-luokka muuttaa sijaintiaan luokitusjärjestelmässä, kaikki kirjastot eivät tee muutoksia takautuvasti aineistojen luokituksiin
 - Uudenlainen hierarkia on valmisteilla DDC-järjestelmään

International Standards for a digital World (Advisory Committee on Standardin tilaisuus)

Lyhyissä alustuksissa ja paneelikeskustelussa esiintuotuja asioita:

- ISO-standardit keskittyvät identifiointiin, IFLA-standardit kuvailuun
- ISON ja W3C:n välillä on kilpailua standardien kehittämisessä
- DC (Dublin Core) ja Cidoc-CRM ovat esimerkkejä eri sektoreiden yhteistyönä kehitetyistä standardeista
- IFLAn ja ISON yhteistyötä voisi tiivistää
- LRMOon valmistuminen vaikuttaa PRESSoon (sarja-aineistojen käsitelmä) erityisesti sarjamaisen teoksen osalta
- Unimarcin on nyt luotu teokset, ekspressiot ja manifestatiot eri aineistotyypeille
- ISBD-kuvailusääntöjen teksti on muokattu LRM:n mukaiseksi, esim. LRM:n WEMI-entiteettiä vastaa ISBD:ssä resource, mutta ISBD:n perusrakenne (korttiluettelomaisuus) ei ole muuttunut
- IFLA-standardeilla on 5 vuoden välein revisiokierros, jolloin on arvioitava standardien uusimistarvetta